

ŽENSKI SVET *

LETO 12 * JANUAR
1934

V lastnem interesu

ne bodite lahkorniseln pri negovanju lepote. Tisoči žena najdejo svojo srečo in zadovoljstvo, ker so slednjič prišle na pravo pot lepote nege. Poslužite se tudi Vi te prilike!

Ako imate jako mastno lice, se Vam delajo ogrci in velike pore, ki se ne dajo prikriti tudi z najdebelejšo plastjo pudra ali šminke. Ako pa redno masirate svoj obraz zjutraj in zvečer s Pore-mlekom, boste dobili presenetljivo naglo izredno lepo in čisto polt. Ena steklenica z navodilom Din 32'—.

Mladostno lepoto obraza ohranite s stalno uporabo dokazane fine Porenal-kreme. Mastna Porenal-krema, uporabljana preko noči, varuje, pomlajuje in obnavlja kožo, a suha Porenal-krema, kot podloga pudru, zožuje velike pore, drži odlično puder in olepšava obraz. Porenal-kremam je odveč vsaka reklama, kajti učinkovanje preseneča! Ena tuba suhe ali mastne Din 18'—.

Najfinjši puder, ki odlično drži, a ne prepušča znoj, zelo fino parfimiran, nežen, v prekrasnih barvah, zajamčeno neškodljiv, to je Porenal-puder, edinstven svoje vrste. Ena škatlica Din 24'—.

Olepšavajoče Porenal-milo ustvarja blago, istomensko penasto kremo, ki blagodejno deluje ne samo na čistočo, temveč tudi na lepoto obraza in rok. En komad Din 12'—.

Dlačice izginejo za vedno z obraza, rok, nog, prsi itd., ako uporabljate Erbol-prašek. Delovanje naglo in zanesljivo in ne škodi koži. En lonček z navodilom Din 15'—.

Solnčne pege in rumene madeže odstranite naglo in zanesljivo z uporabo holandske mlečne kreme. Uspeh preseneča, a učinkovanje je naglo. En lonček Din 15'—.

Mesto mila pasta Majalis umije Vaš obraz in obenem uspešno neguje lice. Ta pasta se prilo-roča damam, ki ne prenesejo niti najblažjega mila, a hočejo vendar imeti sveže umito in čisto lice. Velika steklena doza Din 15'—.

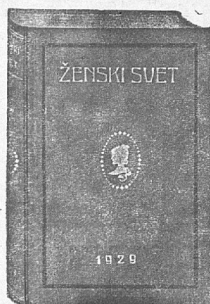
Že 30 let najboljša barva za lase, zajamčena v zanesljivosti delovanja, trajna, enostavna v upo-rabi, prekrasne barve od zlatorumene do črne, je samo Oro-barva. Ena garnitura z navodilom Din 30'—.

Izpadanje las in prhljaj momentano prenehata z uporabo vode od kopriv. Najstarejše in edino zanesljivo sredstvo za uspešno nego las, ki postanejo bujni in bleščeči. Velika steklenica Din 30'—.

Ne pozabite, da so roke zrcalo vsake žene, toda ako želite, da Vam bodo lepo bele, gladke in mehke, kljub hišnemu poslu ali sportu in pi-sarni, nadrgnite jih s samo malo specialno Jefais Blanc kremo. 1 tuba Din 10'—.

Deviške grudi — ponos vsake žene, zadobe z masažo eliksirja Eau de Lahore lepe oblike in napetost. Steklenica z navodilom Din 40'—.

Zahtevajte povsod ali pišite glavni zalogi:
NOBILIOR PARFUMERIJA, ZAGREB ILICA 34

Originalne platnice

za „ŽENSKI SVET“ za vse lefnike ima v zalogi
KNJIGOVEZNICA J. DEŽMAN, LJUBLJANA

Wolfova ulica št. 8

cena platnicam z vezavo Din 18'— (brez poštnine)

» » » 10'— » »

mapa za priloge » 5'50 » »

Izvršuje vsa knjigoveška dela solidno in ceno

Čitajte prvo stran priloge „NAŠ DOM“!

ŽENSKI SVET

JANUAR 1934

LJUBLJANA

LETO XII-1

Pod dalmatinskim solncem

Maša Slavčeva

Dalmacija! Kartago božje jeze se zdi popotniku, ko jo ugleda. Kakor da je srd Titanov razdejal prvotni raj v razvaline... V domišljiji gleda pradavnino: plodno zemljo, drevje in njive, vinograde in šume. Kako se je pregrešila zemlja, lepa in plodna, in njeni prebivalci, da je postala jalova? Kakšni viharji so vihrali preko njenih brd, da so zdaj zasuta s kamenjem in skalami? Čigava dobrota je obdala brezupno sivino otokov z nebeško modrino morja?

Razdejan raj... Nikogar ni, da bi plakal nad njim, le morski vetrovi, ki tožeč plahutajo preko njenih kamenitih brd, pojo pesem, žalostno zategnjeno kakor tožba kraljice Didone na razvalinah Kartage.

Dalmacija! Prelestna je v svoji mrki lepoti... Na celini se poraja živahno življenje, tok s severa prihajajočih ga budi. Kakor kri se pretaka po njenem žitju, da se razvija in raste iz dneva v dan. Le malo ga zaide na redke otoke, ki spe sen začaranih kraljičen, čakajočih poljuba, ki jih prebudi v življenje...

* * *

Pokoj obdaja otoke z nevidnim zidom. Stoletja teče tu življenje iz dneva v dan. Nič se ne spremeni, vse gre po večno istih tirih svojo pot.

Ljudje, ko da ne legajo v grob, tako so si slični. Njih obrazi, kretanje, noša, govorica, mišljenje: tu se je ustavil čas. Mimo otokov teče veletok življenja, vsak dan drugačnega, pod neizprosnim žezlom časa, pohlepa in želja. A njih se ne dotakne. Od pravekov jim je od božanstva določen krog nepremičnosti. Nihče ne sega po runih, da bi jih izbrisal in sam zarisal po svoji volji tek življenja.

Čemu? Kaj jim mar veliki svet?

Bleščeči dvori? Saj je nebeški svod nad njimi.

Šumne veselice? Kaj so napram plesu valov, ob godbi vetra, v luči bliskov.

Žlahtne jedi? Kje so bolj žlahtne od rib v morju, smokev in grozdja.

Lepe obleke. Je kaj lepšega od raševine, stkane doma iz ovčje volne, katere slednja nitka je tekla med prsti pridnih domačic.

ki predejo, hodeč na pašo, na pragu sede, v čolnu, kjerkoli, vsepovsod...

Kako nespametni so ljudje tam v velikem svetu... Brez oddiha se pehajo noč in dan za boljše stanovanje, za lepšo obleko, za užitke, ki stanejo mnogo denarja, so varljivi in jih nikdar ne nasitijo.

Tu pa sediš na obali v senci in zreš na obzorje, ves ljubi božji dan — saj je delo v zgodnjem jutranjem hladu dokončano — ugiblješ, kam plovejo jadrnice, ki se zibljejo na valovih, in ko si gladen, poješ ribo, jo poplakneš s požirkom vina ter zopet zreš na obzorje, brez brige in želje, živiš trenutek brezčasa; ali ni to največje zadovoljstvo?

Na malem otoku domujejo večinoma ribarji, najubožnejši sloj otočanov. Nimajo drugega kot svoje borne domove in nekaj priprave za ribji lov. Ta ima eno ali več vrš, drugi morda čoln, večjega ali manjšega; velika, kakih štirideset metrov dolga mreža je navadno last več ribičev, kajti malokdo jo premore sam. Če pa je posameznik lastnik, tedaj je on gospodar. Njemu pripade največji delež pri lovu. Tisti, ki nimajo priprav, hodijo pomagat veslati. Največji reveži so. Kadar kaj ulove, dobe najmanjši delež; če ne ujamejo ničesar, so izročeni na milost in nemilost gospodarju ali selskemu trgovcu, ki jim bo dal ali ne na upanje živila, dokler mu ne odplačajo dolga z izkupičkom ugodnejšega lova. Na otoku žive siromašne družine, ki še svoj živ dan niso okusile kave in ki imajo le ob redkih praznikih kruh na mizi. Njih obleke so cape, ki sta jim solnce in veter vzela barvo, polne zaplat, da ni mogoče več dognati prvotne barve.

Včasih, če je vreme slabo, ne ujamejo ribiči po cele tedne ničesar. Tedaj sede možje dan na dan v luki; roke, žuljave, od sonca ožgane, zgrbljene in kot iz grč rezane, drže križem, oči, omrežene od gub in gubic, jim strme na morje. Lica obračajo v tišino ali veter ter čakajo ugodnega vremena. O ribah, o ladjah, zaslužku in rodbini govore. O tujih deželah pripovedujejo odsluženi mornarji, ki jih je hrepenenje po rodni skalah vrglo na domači breg: domov so prišli umirat. Ti ljudje so s Prometejevimi verigami prikovani na rodno grudo, sivi kamen in rdečo prst, tisočkrat oznojeno s potom njihovega obraza in obdelano z žulji njihovih rok.

Ribe love in zemljo obdelujejo s pripravami, kakor so jo obdelovali očetje, dedje in pradedje. Nikoli ne pomislijo, da bi se dalo kaj izboljšati, napraviti priročneje. Čemu? Če so delali tako dedje in pradedje in živeli, je bilo prav. Zakaž naj bi oni drugače? Novotarije niso prida. Če bi se kdo, ki je bil v tujini, osmelil in poskusil drugače, bi se mu rogali ali mu celo škodovali. Ne toliko iz zlobe, ne, greh se jim zdi zoper nepisane postave, če hoče kdo kako drugače, kot je navada.

Ljudje so kakor vsi drugi, a trši in okornejši po čuvstvih in besedah. Samosvoj rod, beden v svoji zapuščenosti, a ponosen in poln zdravja in nepokvarjenosti. Redki so med njimi oni, ki se s svojim

razumom ali znanjem dvignejo nad povprečnost in ne delajo samo zase, temveč za skupnost.

Ti ljudje ne teže za bogastvom, ni jim znan pohlep po kopičenju posvetnih dobrin. Ne žele si imeti več kot potrebujejo za skromno in brezskrbno življenje. Ne ljubijo dela zavoljo dela samega, ne, delo jim ni užitek kakor drugim ljudem; delajo, ker morajo, da se prežive. Le ribji lov jim je užitek, in čeprav se mu posvečajo kakor težkemu delu, je edino opravilo, ki ga imajo radi. Saj jim je zabava, ki prinaša korist.

Žene so od pamtiveka sužnje svojim možem, ljubljene le kratek čas v začetku zakona, dokler ne rode otrok; potem pa so le prva in najkoristnejša domača žival. Mož je gospodar, glava, ki samo misli, ukazuje in odloča, žena pa je orodje, žuljava dlan, ki vse izvršuje in postori.

Lepi so ti ljudje po zunanosti. Možje so močni in okretni od vslanja, žene imajo ponosno hojo, da bi jih kraljice zavidale zanjo. Povzročajo jo težka bremena, ki jih nosijo na glavi. Temne oči, obrobjene z dolgimi, črnimi trepalnicami, se iskre, preteči gusarski pogledi zadržijo kdajpakdaj iz njih. Govor je pojoč, poln redkih, lepih izrazov, a včasih trd in robat, kakor pač nanese. Komu se ne razneži srce ob pesmih, ki padajo v četrttotskih kadencah in so kot piš vetra med vrvmi jader, tožeče zategnjene, polne hrepenenja?

Tu ni divjega tempa življenja, ki preganja ljudi iz dneva v dan, v vednem, blaznem diru za delom in užitkom. Leto dni, ki jih človek preživlja v vele mestu sredi najpestrejšega življenja, mine hitro, da se komaj zave, in kar ostane, je le še splašeno drhtenje krvi, ki ne najde več miru. En sam dan na teh otokih, pričet z rojstvom zarje in sklenjen v bleščanju zvezd ob slovesu noči, upokoji ves nemir v duši in jo napolni s pokojem.

* * *

Rodbina Olujevičev živi na otoku, kar pomnijo najstarejši med starimi; nihče se ne spominja, da bi se bili kdaj priselili. Zdi se, kakor da je iz zemlje pognal ta rod, žilav in mrk. Med drugimi životari kakor vsi.

Poglavar rodbine je stari Oluje. Visok in koščen je, temnopolt in sivolas. Sršee obrvi tvori dvoje strešic nad stisnjenim, ostrim pogledom; ozka, tanka usta zakrivajo mogočne sive brke. Na gostih belih laseh nosi dalmatinsko čepico, bolj ali manj beli rokavi pri srajci so zavihani do komolcev, telovnik krase veliki srebrni gumbi, ki jih je lično izdelal domač obrtnik. Globok in ukazujoč je glas starega Oluje, včasih tudi prijazen, pa to je redko. Čvrst je kot bor, dasi jih ima preko šestdeset. Z dvajsetimi leti se je oženil. Daleč za njim je tisti čas, a spomin nanj mu je še svež, ko da je bilo včeraj. Kadar sedi pri vinu dalj, kot mu je navada, se razpove. Iz ukazovalnega možaka postane človek, ki odpre svoje ranjeno in ubogo srce na stežaj in si da duška s počasnimi, redkimi besedami, ki padajo kot kaplje

srčne krvi v zavest poslušalcev. Oči mu gledajo v daljavo, v one srečno-nesrečne čase, in ko neha, molči dolgo, ko da rabijo njegove misli čas, da preromajo pot štiridesetih let do današnjega dne.

Tedaj se stari Oluje, truden popotnik iz dežele spominov, prebudi in odide iz družbe tiho, brez besed, kakor senca, ki se je razpredla nad svetlo pokrajino...

* * *

Oženil se je mlad, vesel fant, poln sile in delavnosti. Vzel je ženo, ki so mu jo starši izbrali. Premlad je še bil, da bi mu že izpregovorilo srce, zato ni vedel, kaj je ljubezen, in se ni upiral.

Njegova žena ni bila ne lepa ne grda. Sovražil je ni, a tudi ljubil ne. Videl je v nji mater svojih otrok in domačico, pridno in zvesto, kakršno zahteva sleherni otočan, in to mu je zadostovalo.

Ko sta pričakovala prvega otroka, je bilo, kakor da ga je obšla ljubezen do nje. A bila je le ljubezen do otroka, ki ga je od njega spočela. Težko je pričakoval prvorojenca, a učakal je prvorojenko. Koliko razočaranje zanj... Deklico so krstili za Kato.

Minilo je nekaj let in narodil se mu je sin Rok. Ne, Bog ni ljubil Oluje, kajti dal mu je sina, ki je imel navznoter upognjeno hrbtenico in ki je, čim je shodil, šepal, sicer pa je bil čednega obraza.

Oluje je v silnem obupu stisnil zobe in pesti, da bi udušil gnjev, ki je hotel skipeti iz njega, gnjev in srd do Boga, ki ga je tako kaznoval. A ni ga mogel udušiti, bruhal je iz njega, da je zaklel in preklel Boga in vero. Nič pregrešnega ni storil v svojem življenju, za kar bi ga bil Bog lahko tako kaznoval. Ali je bil mar v božjih očeh to greh, da je vzel v zakon bogato dekle po volji staršev, ki so se polakomnili njenega premoženja?

Zasovražil je ženo od tistega hipa, ko mu je rodila prvorojenko, Pravemu Dalmatincu je ves ponos rodbina. Če mu ni prvorojenec sin, je to znamenje manjvrednosti, ki je pa seveda ni kriv on. Tudi Oluje je zvrnil na ženo vso krivdo, za hčer in sina šepavca. Težko ji je bilo življenje na njegovi strani in ni postalo lažje po prvih dveh otrocih. Prenašala ga je s trpkostjo.

Oluje si je z zagrizeno trmo želel sina, ki bo čvrst in zdrav nadaljeval njegov rod, nosil njegovo ime in bo gospodar hiše. Rok zanj ni štel in Kata še manj.

Po letu nestrpnega čakanja se mu je končno rodil sin, kakor si ga je želel. Takrat se je Oluje po dolgem času zopet zasmel. Bil je kar nežen z ženo in otrokom, ves se je izpremenil.

V zahvalo in spravo z Bogom, da ga je vendarle uslišal, sta šla z ženo in otrokom na Trsat. Dolga je bila vožnja do tja, a ni se je plašil.

Na Trsatu se je trlo pobožnih romarjev. Cerkev je bila polna ljudi, ki so se prišli zahvalit nebeški Priprošnjici za pomoč ali pa so ji prišli potožiti svoje težave in se priporočiti njenemu varstvu.

Vse stene v cerkvi so polne slik, ki jih je darovalo verno ljudstvo v vidno zahvalo Materi Božji. Največ jih predstavlja ladje na razburkanih valovih, ki jim preti pogin in ki jih je Marija rešila. Preproste so, često z neukó roko naslikane, a iz njih govori živa vera. Tuintam so slike ozdravljenih bolnikov ali voščene roke, noge in srca, zgovorne priče pomoči.

Kako živa je vera tega preprostega ljudstva!

Skrivaj, da nihče ni videl, si je otrl Oluje solzo, prvo, ki jo je kdaj potočil. Srce se mu je raznežilo v blesku tolikerih sveč in pobožnosti okoli njega, kakor riba se je ujel v mreže verskega opoja, bil je pripravljen spraviti se z Bogom in se pokesati izrečenega bogokletstva.

Med petjem vernikov so se dvigale s kadilom pod oboke molitve. Tedaj je stopil na propovednico duhovnik. Tolst je bil in rdeč v lice, na pogled bolj sličen mesarju kakor služabniku božjemu. Njegov glas je zvenel globoko kot iz soda. Govoril je in govoril, pripovedoval je o neizmerni dobroti presvete Device, enakomerno, monotono, da je prevzel Oluja spanec, ki ga je pogrešal, odkar je bil na poti. Stisnil se je v teman kot in zadremal.

Nenadoma — sam ni vedel kasneje, ali je bilo v snu ali resnica — je začul oster, rezek glas, nemirno se je zgani, si pomel oči ter se ozrl naokrog. Ugledal je na prižnici pridigarja, ki je kriknil s strašnim grozečim glasom, ki ni bil njegov, temveč razžarjen v božji jezi: „Rečem vam in pravim: kletev, ki si jo izrekel kdaj zoper Gospoda, tvojega Boga, bo padala nate in na tvoje otroke do tretjega in četrtega kolena! Zakaj ni ga greha nad bogokletstvom. Mati Božja ne bo izprosila pri Bogu usmiljenja za grešnika in Bog bo kaznoval njegov rod, njegove sinove, vnuke in pravnuke, predno bo odpustil!“

Te besede so se zagostile v Olujev spomin, do najglobljih globin so pronicale vanj, tja, kamor ne seže pozabljenje...

Jasno je vstala v Oluju zavest, da je prepad med njim in Bogom, da je nespravljiv Njegov srd. Slutil je, da bo veselje nad sinovim rojstvom drago odkupil; že sedaj je padla prva kaplja pelina v kupo veselja. Z obupno trmo se je skušal otresti te zavesti, a zaman. Prišel je na Trsat, da bi se spravil z Bogom, pa se je vrnil domov, odtrgan od njega za vedno.

Poslej se je skušal otresti vere, ki je bila v njegovem srcu vcepljena od rane mladosti; skušal je zatajiti v sebi zavest Božanstva, ker se ga je bal. V cerkev je še hodil — radi drugih, se je izgovarjal sam pred seboj — a vedno je kolebal med vero in nevero, med zavestjo trenutne sreče in neizogibnega povračila božjega za greh.

Kadar je bil v cerkvi, se je čutil kakor obsojenec, ki čaka na izrek sodnika. Nemo je z očmi vpraševal Odrešenika: kdaj me boš obsodil, kako? Tam na razpelu je viselo telo Kritusovo. Pred stoletji je priplavalo po morju do otoka, nihče ni vedel odkod, mornarji so ga

našli ter prinesli v domačo cerkev. Ondi visi križ, počrnel od starosti in vlage.

Gledal je v križ, misli so trepetale pred njim kakor plameni sveč v nemirnem zraku in strah mu je ležal v duši. Kadar ni bilo nikogar v cerkvi, se je zatekel vanjo, pokleknil v teman kot in krčevito stiskal roke v mrzličnih molitvah, prerekaje se sam s seboj in z Bogom.

„Kakšen Bog dobrote si, Ti, ki oznanjaš odpušcanje, pa se sam tako maščuješ? Odpusti skesanemu grešniku, hvalim Te, o Gospod, ker si me uslišal in mi dal sina...“

Ali zli duh se je oglašal v njem? „Ali pa ti ga je res dal On, v zahvalo, ker si ga proklel?“

„Bog ljubezni je, odpustil mi bo.“

„Bog maščevanja je, ki kaznuje sleherno pregreho, in ti si se pregrešil zoper njega, bogokletnik!“

Oluje je obupal nad božjim odpušcanjem.

(Dalje prih.)

Saveta

Obraz iz narodopisja

Milica Šaup-Ostroška

Solnce. Vse blišči, oči kar skelijo. Južno solnce povsod. V njem puhte mlada, rdeča polja, žari kamenje. —

Naše oko, ki je vajeno zelenih smrekovih gozdov, nemirno išče počitka. Sence nikjer.

Pač; na gričku nad mestom sta dva mlada kostanja, pod njima je priprosta klopica. Dobra je ta klopica; počiješ si na njej in zreš v — planine! Daleč nad široko dolino reke sanjajo tihe, svečane neveste neznanih orjakov; svetloplava so jim oblačila, a z glav jim valovijo bele tenčice. —

Naše oko jih hrepenete boža, poljublja:

Balkanske planine, sestre našim slovenskim. Le še bolj čist, neoskrunjen je njih sneg.

Nerad se spušča korak v mestece nazaj. Saj je lepo s svojimi nizkimi hišicami sredi visoko obzidanih vrtičkov in številne jagnjedi ga čuvajo kakor moleči minareti preteklih dni. Toda pod njimi je kakor povsod: vsako dejanje, vsaka beseda, še vsaka kretnja izdaja pohlep, ki daje licu lažni videz najslajše ljubezni, za hrbtom pa obrekovanje in sovraštvo.

A mi smo pričakovali malce robatih, toda iskrenih, nežnih značajev.

Zato si je korak ob vsaki prosti minuti dajal sam smer na grič in povičvale so oči in duša z njimi.

Nekega dne, glej, je v mojem domu stal otrok tistih planin; šestnajstletno dekletce, da mi pomaga pri gospodinjstvu. Prav s planin je prišla. Saj revna mestna in okoliška dekleta ne hodijo služiti, za noben denar ne; sramota je. Veliko slajše je poležavati na družinski, nesnažni postelji, v vlažni koči, zgrajeni iz ila, in jesti za kosilo in večerjo kruh in luk. —

No, tako je pač morala hoditi z očetom vso noč in ves dan, da so jo celo mehki opanki do krvi ožulili, da bi zaslužila majhno vsoto in pomagala tuji gospe „prečanki“, ki ji za delo noben dan ni bil dolg dovolj.

Znancem so se usta kar nehote kremžila v pomilovalen nasmeh, češ, kaj bom s to gorjansko nerodo, ki ne zna drugega kakor čuvati ovce. V meni

se je ob tem nasmehu zbudilo skoro nekaj sovražnega: s čim se neki tako povišujejo, v čem so boljši od nje?

Zdaj pa sem jo gledala: južnjaško zagoreli obraz, črni, gladko počesani lasje, nizka, čokata postava, nerodno oblečena v polmestno zeleno, toda obledelo obleko, s pol strganimi opankami na nogah. A iz vsega njenega bitja je dihala vame sama zadrega. Polne so ji bile oči, ki so v otrplosti spraševale, a še bolj njene roke, s kratkimi prsti, skoro otroške, ki niso vedele, kam bi se dejale.

Tesno mi je postalo. Zabliskal se mi je pomilovalni nasmeh naših znancev; da me je vendar zapeljalo hrepenenje po romantičnem kontrastu: študirana gospa iz „Preka“ in revna pastirica iz balkanskih planin? —

Malodušno sem odprla spalnico, kjer je v vozičku ležalo dete, ki ga bo negovala ob urah, ko moram z doma. Nenadoma je vzkliknila, se zagnala k otroku in ga, tebi nič, meni nič, vzela v naročje.

Dete je bilo komaj tri mesece staro, vzdigovali ga sploh še nismo, a ona ga je s svojimi trdimi, od potu umazanimi rokami prišla in ga stisnila k sebi. Vesel smehljal je raznežil nekoliko trde poteze in začudila sem se nizu belih, zdravih zobkov. Hitela sem ji vsa preplašena dopovedovat, da lahko detetu naškodi. Takoj je padla v prejšnjo molčečnost in okorno nepremičnost.

Jaz pa sem ostala zbegana. Toliko ljubezni za tujega otroka ali toliko priliznjenosti? Ze spet priliznjenost, tudi na mojih visokih, čistih planinah?

Pokazala sem ji prostor za obleko. Prinesla je iz predsobe drobno culico iz rdečega, debelega platna. V njej je bila siva, kmečka srajca in par debelih, volnenih nogavic. —

Naša Saveta, tako pravijo tam Elizabetam, prve dni ni mogla ničesar jesti. Še kruha ne, ki je revnejšim skoro izključna hrana. Ubogati pa je skušala od pičice. Vsako moje navodilo je slušala nepremično, s sklonjeno glavo. — Odkar je izginila z nje utrujenost in odkar si je oprala svojo prašno obleko, sem nenadoma opazila, da je ljubka in prijetna. In kar čez noč je vzljubila vsa naša jedila, čeprav ni bilo treba pihati od pekoče paprike. Tudi hišna opravila so ji za začetek hodila vedno bolje od rok. Kljub svojim nerodnim nogam, ki so v velikih korakih precej skakajoče zibale telo z leve na desno, je bila dokaj urna. In glavno: oprezovala sva z možem in spoznala, da je otroka resnično ljubila. Njene roke so ob njem postajale nežne in obraz je bil svetel od napol otroškega, napol materinskega srečnega nasmeha.

Z nama pa je bila še vedno resna in molčeča.

Saveta je bila proti pričakovanju bistra; črne oči so kar zasijale, če sem ji obljubila, da jo naučim česa novega, posebno kuhanja. Oči so tako krčevito spremljale mojo roko, ki je mešala po kozici, da mi je bilo kar mučno.

Nekoč je samozavestno izjavila, da to in to jed že zna pripraviti. Še enkrat sem ji povedala, naj pridene praženemu mesu žlico moke, in odšla sem.

Opoldne mi pride preplašena naproti in me važno pokliče k ognjišču. Kozica je bila polna neke vrste rjavega močnika, da mesa kar ni bilo videti.

Seveda, pol turški, pol bolgarski izrazi za kuhinjsko opravilo so mi bili pač tuji in nastala je nevšečna pomota. Mesto žličice je dodala mesu kar zajemalko moke. — Poldne je bilo. Zahotelo se mi je, da bi vzkipela, pa sem srečala obrazek, ki je bil v skrbi tako napet, da sem se zasmejala. Takoj je spet veselo pokazala svoje lepe zobke in naredila je glasen sklep, da si bo raje zapomnila kar moje izraze za žlice, zajemalke in slično kuhinjsko šaro.

Popoldne tistega vročega dne je naglo stopila v sobo, kjer sem čitala, in nekam energično je položila nekaj trdega predme na mizo z besedami: „Tu imaš, gospodjo.“ Bila je velika, zrela breskev.

„Pa kje si to dobila?“ sem se začudila.

„Ko sem šla po vodo, sem prosila sosedo za dve; eno sem ti prinesla.“

Iz glasu se ji je poznalo, da ne razume moje začudenosti. — Majhen odpor, ki sem ga čutila doslej do te nezaupne neznane duše, se je odtrgal za vedno. — Saveta me je moško še dalje nagovarjala s „Ti, gospa,“ čeprav se je zelo trudila, da bi čimprej postala gosposka in bi se tikanja odvadila. In meni je bilo prav, celo zelo prav; saj sta študirana gospa iz „Preka“ in revna pastirica z balkanskih planin postajali vedno bolj ljubeči sestri.

Kako tudi ne? Isti jima je bil dom; obe sta se radovali, če je bil kak kottiček posebno ljubeč, če so barve na vezeni blazini postajale bolj in bolj skladne; iste vsakdanje skrbi za gospodinjstvo; ista radost če je šlo kaj po sreči; ista potrtost če je kdo zbolel; in še več, obe sta ljubili isto dete!

Imeli sva druga z drugo posebno srečo: jaz sem povsod hvalila njo, a ona mene in ljudje so v čudu širili zenice.

Medve pa sva se često smejali. Tudi prav tem ljudem; najraje še smešno pohlepni gospodinji, ki je hotela svoj pohlep prav umetno prikrievati, a jo je šegava Saveta vendar spregledala. In večkrat sva ji prekržali račune.

S svojim prešernim klepetanjem me je znala kmalu spraviti v dobro voljo. Če pa se je kdaj zgrnilo nadme preveč neumnih nevšečnosti, da sem bila nervozna, sem kar pred Saveto izpraznila polno vrečo, če moža ni bilo doma. Ko je bila že prazna, sem se nasmejala sama sebi. Bog ve, o kakih problemih sem le govorila Sveti; gotovo ni razumela niti desetine. Kaj zato! Vedela sem, da me posluša zvesto in ničesar ne raznaša, a meni je pri tem odleglo.

Sicer pa je Saveta bila res bistra. Ujela je precej slovenskih besed, ko sva govorila z možem, in brez vsakega mojega naročila sem zaslišala, da jih govori detetu, ki je komaj poskušalo svoj prvi grgrajoči glas.

In igrati se je znala z malo Miro, ko je nekoliko odrasla! Prekopicevala se je z njo po podu, kobacala po vseh štirih, se skrivala pod pohištvo in celo — ji pravila pravljice.

Detetu se še sanjalo ni o pomenu njenih besed, toda mirovalo je le in ji gledalo pazljivo v lice, če pa je bilo v njenem pripovedovanju toliko živahnosti in prisrčnosti. Saveta pa še slutila ni, da jo z uživanjem poslušam tudi jaz, čeprav gledam v delo.

Z nami je delila radost in žalost, toda o njeni duši sem vedela prav malo in motilo me je. Čakala sem prilike, da se mi sama odkrije, pa čeprav v nerodnih, pretrganih besedah.

O materi mi je nekoč spoštljivo in važno zaupala, ne vem več, kako je do tega prišlo, da ji je ob slovesu naročala, naj me uboga kakor njo, ker da jo zdaj v vsem nadomestujem.

Nikoli pa se ji ni stozilo po njej, po domu, po planinah. Ko so naju ob neki priliki ljudje vznevoljili s svojim zavistnim in radovednim znanjem v tujo skledo, sem si zaželela slišati vsaj besedo ali celo vzdih po čistem življenju v samotnih planinskih domovih. Nalašč sem omenila planinsko življenje. Toda Saveta je ostala mirna; da je utrudljivo hoditi po gorovju in da človek postane ves črn in zdelan od močnega solnca in vetra. Brezbarvne, računarske besede! Bila sem razočarana. „Mar se ti nikoli ne toži po domu, po tvojih?“ sem vzkliknila.

„Lepše je v mestu, stokrat lepše. Nikoli več se ne bi vrnila na planino.“

Še sem se upirala: „A čisti, ostri zrak, neskončni pogled z zelenih pašnikov daleč pod teboj?“

Spomin jo je zdaj vendar prevzel: „Da, lepo je pri nas, ampak težko je živeti.“ Sijaj v očeh je bil že izginil.

(Konec prih.)

Mati

(Odlomek iz Pierre Valmigrèrova „Otani-ja“) Prev. Maša Slavčeva

Imel sem četvero sinov, mož mi je umrl mlad, sinovi so me zapustili in zdaj sem sama, sama, sama.

Najstarejš je trgovec, drugi učenjak, tretji svečenik, četrti potepuh.

Sin trgovec me je zapustil, tako je ves v poslih; samo na to misli, da bi nakopičil mnogo yenov, da bi karkoli kupil in to karkoli dva- ali trikrat dražje prodal. Kupčije dela z bedo siromakov in strastmi bogatinov. Laže od jutra do večera, laže še celo v snu. Mnogo dobrega stori za oko. Celu njegova dobrodelnost je kupčija.

Imela sem četvero sinov, mož mi je umrl mlad, sinovi so me zapustili in zdaj sem sama, sama, sama.

Učenjak pozna vse klasike, njegova duša je natrpana s pravili. Uverjen je, da misli, če jih našteva. Ljubezniv je in ravnodušen. Njegove ustne se smehljajo, njegov pogled pa ostane hladen. Med njegovim srcem in menoj stoji knjižnica in tudi njegova ničemurnost. V gosposki družbi, kamor se je preril s svojim delom, bi pomenila njegova mati madež.

Imela sem četvero sinov, mož mi je umrl mlad, sinovi so me zapustili in zdaj sem sama, sama, sama.

Če pozna učenjak na stotine knjig, je čital svečenik le eno: življenje Shaka-Same. Ni mu treba misliti, besede mojstra mu zadostujejo, v njih najde odgovor na sleherno vprašanje. Njegova osebnost je samo odblesk nekoga drugega, ki ga ne pozna — pozna samo plehke pregovore, ki jih je zapustil in ki veljajo za svete, ker so jako stari in nerazumljivi.

Imela sem četvero sinov, mož mi je umrl mlad, sinovi so me zapustili in zdaj sem sama, sama, sama.

Moj zadnji sin je len, lahkomišen in razdražljiv, tat je in pretepač, toda dober napram onim, ki jih ljubi. Ko je bil še otrok, mi je hotel prinesiti ocean v votli dlani, toda voda mu je stekla med prsti. Še danes ima velikanske načrte, ki se ne dajo oživotvoriti, in potem obstane presenečen in razočaran s praznimi rokami. Ljubijo ga, ker se prijazno smehlja, in nočejo misliti na to, da čim odide, tudi takoj vse pozabi.

Imela sem četvero sinov, mož mi je umrl mlad, sinovi so me zapustili in zdaj sem sama, sama, sama.

Zdaj sem mrtva in pokopana, moji štirje sinovi so prišli na grob. Videla sem jih skozi zemljo in kamen; videla sem jih iti preko mene, kot vidiš ptice, če ležiš v travi na vrtu. Moji štirje sinovi so prišli na moj grob.

Trgovec je položil nanj majhen zlat, učenjak staro knjigo, svečenik sveto podobo, potepuh pa je zapustil na njem svoje srce.

Ti srce potepuhovo, ki me tolažiš v deželi Yomi, naj ti bo odpuščeno vse, kar imenujejo na tej zemlji tvoje grehe in zločine.

Naša Ivana Kobilca

Ing. arh. Dušana Šantlova

Prva pomembna slovenska slikarica, kdo je ne pozna?! Neugnano delavna nas je v dolgi dobi svojega ustvarjanja obogatila z mnogimi odličnimi

I. Kobilca: Avtoportret

Narod, Slovenec, Jutro, Obzor, Agramer Zeitung so vestno in v superlativih beležili vsako razstavo njenih del. Revije Vijenac (1980), (Nada 1898), Slo-

I. Kobilca: Študijska deklince

van (1903—04), Dom in Svet Mladika, Življenje in Svet so razen obširnih informativnih člankov izpod peres priznanih piscev priobčili reprodukcije vseh njenih pomembnejših slik. Kot najvažnejša in najizčrpnejša spisa smemo smatrati Mesesnelovega v Biografskem leksikonu in pa Spomine Ivane Kobilce, ki jih je v Zborniku za umetnostno zgodovino zelo živo zapisal pok. Stanko Vurnik. Ekscerpt poslednjega je v l. 1924. na str. 172.—73. priobčil tudi Ženski Svet kot informativen dodatek k pristrčnemu intervjuju Ivanke Klemenčičeve s slikarico. — Dve leti kasneje (4. dec. 1926.)

I. Kobilca: Glava starca

ali kiparja, tu se odkriva resnično doživetje. Risba ne laže, izdaja neznanje ga ne more skrivati kakor včasih barva.

Natisnjene risbe, žal, niso izbrane sistematično, ker je tudi kliširanje predrago. Pa tudi drugače bi bil tak pregled dokaj otežkočen, ker prevladujejo v Kobilčini zapuščini oljnate slike.

Večino Ivaninih umotvorov, zares bogato zbirko portretov, žanrov in cvetličnih tihožitij ter mnogo študij in nekaj skicirk hrani spoštljivo poleg številnih drugih spominov in vestno zbranih vrstic, napisanih doslej o umetnici, njena sestra ga. Pintarjeva. Njen topli dom na Prulah je kakor majhna pregledna galerija vsega Kobilčinega ustvarjanja. Redek gost, ki mu je srečno naključje omogočilo vstopiti vanj, uživa med umetninami z željo, da bi zbirka postala dostopna še drugim. Še druga misel se mu lahko prikrade: nanizati ob Kobilčinih slikah tudi dela ostalih slovenskih slikaric in kiparic, da bi se tako postavil svojevrsten, gotovo zanimiv in pomemben dokument o naš ženi umetnici.

Spomin

Anica Černejeva

V moji sobi so stene kot strune:
rahlo jih boža roka daljin.
V meni še pojejo srečanja bela,
v meni drhti še topel spomin.

Dnevi in tedni padajo v sobo,
da bi izbrisali drage sledi —
jaz pa jih čuvam kakor svetinjo,
ki mi tesno ob srcu leži.

Pomen ženine samostojnosti

Angela Vodetova

Nekoč — kakih deset let bo od tega — sem govorila o pomenu ženine samostojnosti v duševnem in gospodarskem pogledu. Pa mi je ena navzočih poročenih žen živo ugovarjala: „Takšna samostojnost ima morda pomen za neporočeno ženo, toda sreče ji ne prinaša. A čemu je treba samostojnosti poročeni ženi? Mož mi da vsega, kar potrebujem, z veseljem delam zanj in za otroka in moje življenje je popolnoma izpolnjeno v tej sreči.“ V njenih besedah je bilo toliko samozvesti in toliko brezpogojne vere in zaupanja v to srečo, da sem za trenutek podvomila v neomajnost lastnih nazorov. Kajti kdo bi si ne želel take sreče?

Toda glej naključja! Nedavno sem srečala prav to ženo: bila je strašno potrta in po nekaj besedah je bruhnilo iz nje: „Svetuj mi, kako naj živim: v mojem življenju se je vse izpremenilo, zdi se mi, da se mi neprestano pogrezajo tla pod nogami, nikjer nimam miru, nikjer obstanka. Moj mož, najin zakon...“ Povedala mi je neskončno vsakdanjo povest, vsakdanjo za tretjega, ki pa prizadetemu lahko stre življenje. Svetovala sem ji: otroka imaš, živi njemu, ne vdajaj se obupu, poglej življenje okrog sebe, pomisli malo na druge, tudi oni trpe, stopi izven sebe, poišči si vsebino v delu, v drugih zanimivostih in nujnostih življenja.“ Moje prigovarjanje ni našlo odmeva: novo vsebino življenja naj išče? Kako, kje, ko je pa v njej vse tako prazno, ko je bila v njej vedno samo ena misel, ena vsebina — njen mož, njen zakon. Vse njeno izživljanje je bilo v njem in po njem. Ko bi mogla vsaj proč iz te okolice, kjer jo vse tako neizprosno spominja nekdanje sreče in sedanjega gorja. Toda kako, ko je pa popolnoma odvisna od moža, ko ima samo to, kar ji da on. Tako je primorana živeti v peklu, ki ga ustvarjata drug drugemu... Gledala sem ji v obraz: nekdanj cvetoče in gojeno lice je razdejano, obleka zanemarjena; nikogar ni več, za katerega bi se negovala.

Take primere poznamo vsi; dobro je le to, da so čedalje bolj poredki. A edino zaslugo za to ima ženina osamosvojitev. Toda ali se večina žen tega tudi zaveda? Ali ne slede premmoge raje romantičnim spedom o lepoti večne ženskosti, ki jo dih realnega življenja stre, o svetosti domačega ognjišča, o edinem poslanstvu žene, ki je v tem, da „usiplje cvetje neba v zemsko vsakdanjost“? Saj je resnica, da stopa danes žena, ki gre za kruhom, po trnjevi poti, da je mnogo lepše in lažje zanj usipati cvetje — samo odkod vzeti to cvetje? Zato je veliko bolj pametno, pogledati življenju v obraz, ga razumeti in spoznati svoj odnos do njega. Ta odnos pa bo stal na trhljih nogah, če bo žena sledila fašističnim načelom o ženskem poslanstvu ter se ne bo ozirala na zahteve časa ter na dejansko stanje svojega gospodarskega položaja. Fašizem obljublja ženi ustvariti nekdanji družinski raj s tem, da jo meče iz služb, da izdaja za delovno ženo posebne ukrepe, s katerimi se ženine pravice vsak dan bolj krčijo. Toda komu je s tem pomagano? Niti ženi, niti možu. V Nemčiji število brezposelnih vsaki dan bolj narašča in če so nemške borze dela kmalu po Hitlerjevem nastopu izkazovale manjše število brezposelnih, je bilo to samo zato, ker so mnogim politično nezaneslji-

vim odvzeli podpore in jih torej ni bilo v seznamu. A samo v prvi polovici novembra kaže prirastek brezposelnih za 31.000. Takoj ko so vrgli poročene žene iz služb, je strahovito naraslo število brezposelnih služkinj. Tako se vrsti reševanje brezposelnosti v začaranem krogu, ki nima izhoda, povsod tam, kjer iščejo vzrok bede v ženskem poklicnem delu, da bi ljudstvu odvrnili pogled od pravih vzrokov. Toda kdo more verjeti, da bo kriza, ki korenini v trhljem gospodarstvu, rešena z receptom: ženske iz služb, žito v ogenj, ljudje pa naj umirajo od lakote?

Pogled na lastne in tuje razmere nam priča, da bi bilo odveč še dalje dokazovati, da je ženino poklicno delo, torej njena gospodarska osamosvojitve odrejena po življenjski nujnosti, ki jo je prinesel razvoj. To morajo danes priznati tudi tisti krogi, ki so načelno proti ženskemu poklicnemu delu, zlasti glede na poročeno ženo. Toda v začetku tega članka navedeni primer priča, da je treba tudi s povsem drugih vidikov razmisliti o pomenu ženine osamosvojitve, materialne in duhovne.

Čisto gotovo bi morala vsaka žena stremeti za tem, da postane nekoč gospodarsko neodvisna, prav kakor stremi za tem moški, neglede na to, če se namerava poročiti ali ne. Najbolj primerno osamosvojitve daje gotovo poklicno delo, toda žena, ki ima več otrok, se pri današnjih delovnih pogojih težko posveča obojemu. In vendar bi moralo biti tudi glede te žene poskrbljeno za njeno gmočno osamosvojitve, bodisi v obliki zavarovanja, odškodnine ali kakorkoli, da bo za njo prenehala vloga neplačane dekle, kajti v resnici je danes mnogo žen, ki so deležne veliko slabšega življenja kot zadnja služkinja — zlasti če imajo veliko otrok in premalo skrbnega moža.

V tem pogledu bi morala biti vzgoja mladih deklet mnogo bolj realna in njena parola bi se morala glasiti: ne izkoriščaj nikogar, a tudi ne daj, da bi drugi tebe izkoriščali. Edino zdravo je, da so tudi med možem in ženo jasni računi glede vsega, tudi glede premoženja, oziroma ocenitve dela za skupno korist. (Na pr. ženino sodelovanje v trgovini, v delavnici). Takile nasveti se morajo sicer videti začuda neromantični mlademu dekletu, ki jemlje moža iz ljubezni. Ona da bi barantala za gmočne koristi? Saj bistvo ljubezni je vendar žrtvovanje! Spoznanje pride navadno prepozno.

Naj navedem samo majhen primer v podkrepitev upravičenosti svojega nasveta. Čitala sem ga v neki nemški knjigi iz najbolj demokratične dobe nemškega pravosodja, to je od l. 1920. do 1931. Pisatelj (Ernst Ottwalt: *Denn sie wissen, was sie tun*) sicer zatrjuje, da so vsi pravni primeri gola dejstva, toda to zatrnilo je skoraj odveč. Saj ni nobeden od prikazanih primerov edinstven, temveč imajo mnogi na tisoče zgledov po vsem svetu, med njimi tudi sledeči:

Ključavničarski mojster Berninger se je tekom let povzpел z doto svoje žene do tovarnarja. Ščasoma spozna obogateli mož, da mu je njegova žena, ki je ohranila svojo prirodno preprostost, premalo fina, zato se je hoče odkrižati. Pošlje jo na deželo, kjer jo pusti celih 6 mesecev, ne da bi se oglašil, oziroma jo povabil domov. Naposled se odloči sama in se vrne v svojo vilo. Sprejme jo elegantna mlada dama, ki izjavi, da je gospod Berninger ne želi videti, naj se vrne tja, kjer je bila doslej. Po tridesetih letih zakona ...

Žena vloži tožbo za ločitev zakona, zahteva 2000 mark mesečnih prispevkov, do katerih ima pravico po moževem položaju. Toda ona nima denarja za zagovornika, dočim najame njen mož najboljšega advokata, mu obljubi 10.000 mark nagrade, če izbiye ženino zahtevo na 100 mark! — in uspe. Ostarela žena ostane skoro beračica na cesti.

Gotovo bi se vse drugače iztekla ločitev tega zakona, ko bi se bila žena že pri poroki zavedala potrebe po gospodarski neodvisnosti, ko bi bila napravila s svojim možem primerno pogodbo, da bi ji ne bilo treba po tridesetih letih zakona vlagati ločitvene tožbe brez denarja, z ubožnim listom. Res je mlademu dekletu protivno stopiti z dvomom v srcu v zakon. Toda življenje nas uči, da je treba misliti na vse možnosti. Morda bi tudi ženske te reči drugače presoajale, ko bi bila vsa njihova vzgoja usmerjena bolj naravno in bolj resnično. Zakaj pa je za moškega povsem naravno, da zahteva od žene doto in tudi pogodbo, če mu tako bolj kaže? In koliko je primerov, ko moški pusti dekleta, čim se je je prepričal, da glede dote slabo kaže, pa se nihče ne zgraža nad njim.

Ženina gospodarska samostojnost v marsičem izpreminja odnos med obema zakoncema. Sedaj stojita drug ob drugem dva enakovredna človeka, ki se zavedata medsebojne vrednosti, ki znata oceniti vzajemno delo za dobrobit svoje družine. Poprej je mož sam skrbel za družino in tudi za ženo in čutil se je absolutnega gospodarja pri hiši. To ni bilo nič hudega, dokler je imel ženo rad. A gorje tisti ženi, ki ji je dal tak absolutni gospodar čutiti, da mu je odveč. Tedaj je bilo vse njeno življenje ena sama tiha tragedija. V zakonih, kjer je žena neodvisna od moža, se taki konflikti uravnajo kolikor toliko brez globljih pretresov in za ženo mnogo manj poniževalno kakor poprej.

Ženina neodvisnost tudi zelo ugodno vpliva na njen značaj, na njeno notranje zorenje: z zunanjo, gmotno osamosvojitvijo se tudi duhovno emancipira. Občutek manjvrednosti, ki ga ji je vcepila večna odvisnost — najprej od staršev, potem od moža — se polagoma umika samozavesti, katero daje spoznanje lastne sposobnosti. Njena zgolj samičja vloga pričjenja v njenih lastnih očeh izgublja vrednost, žena se čuti kot polnovreden človek. Njen delokrog jo sili, da spoznava življenje okoli sebe; določni pojavi in dogodki, ki posegajo v njene življenjske interese, jo napravljajo borbena. Zavestno in vsled lastne uvidevnosti skuša tu in tam (seveda ne vsaka) sooblikovati družabno dogajanje. Njena duševnost postaja bogatejša, njeno obzorje se širi. Nov, doslej nepoznan svet se odkriva pred njo, ji nudi svoje zaklade, a tudi svoje nevarnosti, ki bude v njej odločnost in neustrašenost — lastnosti, ki so doslej spale globoko zakopane v njeni duši. Štiri stene, ki so do nedavna pomenjale njen svet in njeno kraljestvo, so se razmaknile, njeno zanimanje je vzbudilo tudi življenje sočloveka, njegovo stremljenje in trpljenje — toda ne radi radovednosti, ki je „krasila“ značaj nekdanje žene, temveč radi spoznanja potrebe po skupnosti, vzajemnosti.

Mnogi malodušni — tudi žene so med njimi — se izprašujejo: ali ne bo ta samostojnost in neodvisnost ubila to, kar je v ženi pristno ženskega, ali bo zamogla ta žena še prinesiti dovolj toplote v zakon in družino, ali bo

njeno nagnjenje v ljubezni do moža in do otroka še tako iskreno in pristrano, kakor je bilo nekdanj. Neopravičena bojazen! Čimveč bogastva je v duši, temveč ga lahko izžareva! Čim globlje je čustvovanje, tem več ljubezni lahko daje drugim, zlasti najbližjim. Kaj more dati človek s tesnim obzorjem, ozkogrudnim pojmovanjem življenja? Še celo njegova ljubezen do najbližjih, do lastnih otrok, je v bistvu le sebično oboževanje lastnega mesa in krvi, le skrb za ugled družine, ne pa za resnično srečo, ki izvira iz notranje povezanosti in čuta odgovornosti. Mati, ki vidi samo srečo ali gorje lastnih otrok, pa je ne gane tuja beda, pa ji tuja sreča vzbuja le zavist — kaj je taka mati vredna za skupnost? In koliko je vredna njena vzgoja za njene lastne otroke? Ali ne bo vzgojila le sebična, nesocialna bitja, ki bodo iskala vse življenje le sebe in svojim koristi?

Današnji čas zahteva novo ženo, novo mater. To ženo in mater pa ne bodo vzgojile fraze, ki jih je danes zlasti na naslov ženske veliko preveč, ampak vzgojilo jo bo samostojno delo, samostojno oblikovanje lastnega življenja, odnosa do moža, do družine, do soljudi. In ta odnos bo gotovo lepši in polnejši, ker bo bolj poglobljen, bolj iskren, bolj naraven, kajti zrasel bo iz resničnega nagnjenja, ne iz potrebe po gmotni preskrbi.

Resnica je: lik te nove žene se je začel šele porajati. A predno je zadobil jasne obrise, ga hočejo izmaličiti in okrniti nazaj v dobo, ko je morala nositi žena krinko, kakoršno so ji nadeli drugi. Hidra fašizma preti zadušiti mlade klice prvega razmaha ženske duševnosti. Ali je žena dovolj močna, da bo zmagala, ali bo podlegla?

„Otrokova pravica“

I. Št.

Prva otrokova pravica je, da bodi svojim staršem dobrodošel.

Film „Otrokova pravica“, ki ga je pred nedavnim predvajala ZKD, spada po važnosti problema, ki ga obravnava, med najvažnejše kulturne dogodke zadnjih let v Ljubljani.

Osnovno dejanje filma „Otrokova pravica“, nekončana „vsakdanja zgodba“ dveh mladih ljudi, je prepleteno z vrsto slik, odlomkov iz življenja povsem tujih oseb. V drugem filmu bi bili taki odlomki, ki s potekom glavnega dejanja včasih nimajo nikake vzročne zveze, stranskega pomena, morda celo odveč, ker lahko povzročajo raztrganost dejanja, — v našem primeru so prav tako važni kakor „glavno dejanje“, saj kaže vsak na poseben, kratek način del splošne spolne bede, ki jo je treba premostiti in ki tvori osnovni motiv vsega filma.

Vsebina filma:

Neporočena sta. „Ona“ hodi v pisarno, preživlja sebe in bolešno mater, „on“ študira. „Ona“ nenadoma začuti, da se je v njej nekaj izpremenilo. Kaj sedaj?

Na platnu se začne vrsta vsakdanjih prizorov iz življenja.

Delavka: Kruh je razdelila otrokom. Otroci so še lačni. Ona, — ona ne je.

Plesalka vadi. Le koliko dni, morda tednov bo še, ko bodo na njej zapazili in ko ne bo več mogla plesati...

Delavka: Padarica ji je pomagala. Ko si pozneje za hip zaželi otroka, ji sestra odgovori: „Bodi vesela, da lahko sama žreš!“

Pri zdravnici: Zakonca. Ko sta bila še revna, je pomagal mazač. Zdaj bi želela otroka. Ne bo ga.

Zdravnica pri proletarki: Sedmi porod. Mož zapušča ženo. Da, svojčas so rekli: kjer šest otrok je, bo prostora še za enega. Zdaj: kdor gleda, da njegovih šest otrok strada, ne bo prenesel brez obupa, da se bo rodil še sedmi, ki bo stradal in ne živel. —

„Ona“ je neodločena le nekaj trenutkov. Zaveda se, da svojemu plodu ne sme dati življenja. Ne mogel bi živeti ne otrok, ne ona, ne njena mati. Kajti družba, ki sili ženo, da spočetega otroka rodi, zavre mater, ki je spočela v neposredni ljubezni, brez posredovanja družbe. Službe, ki pomenja življenje za njo in za mater, ne sme izgubiti. „On“ ji ne more pomagati. Pove mu isti dan, ko je jutraj dobil sporočilo, da ga oče ne more več vzdrževati.

Išče pomoči. Pri zdravnici, ki jo odbije v imenu človeških postav. Pri zdravniku, ki zahteva previsoko plačilo. Pri padarici, pa še za njo ima premalo denarja. Blodi po cestah. Zdi se ji, da že vsi vedo, da se vse smeje le njej, da jo preganjajo zidovi. Blodi. Obstane le pri vodi, v katero je zrla, ko je še sanjala in hrepenela po otroku.

Potegnejo jo iz vode. In ko „ona“ visi med življenjem in smrtjo, sedi ob njeni postelji zdravnica, ki ji prej ni hotela pomagati. Pregleduje zapiske iz svoje zdravniške prakse in podobe mnogih žena vstajajo pred njo:

Ena od teh: Bila je polna moči in življenja. „Ponesrečila“ se je. Ugotovili so le, da je bila noseča četrty mesec.

Mlada gospodinjska pomočnica: V prostem času se je šla s tovarišico zabavat. Na ljudskem zabavišču se je seznanila z moškimi. Zdaj umira v bolnici kakor toliko žena, ki prodajajo svoje telo.

K mečko dek le: O spolnem življenju ni imela pojma. Ko so cvetele črešnje, jo je zapeljal. Ko so jabolka dozorela, je izvedela in mu povedala, da bo mati. Odgovoril ji je, da je že davno poročen. Najprej so jo nagnali z doma. Šla je služiti. Ko so spoznali, so jo nagnali kot psa. Prišla je pred poroto. Državni pravdnik se je izkazal. V vehementnem govoru je zahteval kazen za morilko lastnega otroka. Prisotna žena, ki je zaklicala med razpravo: „Ne sodite ljudi, ampak poučite jih!“, je morala obmolknuti. A ona, morilka, ni vedela, morda ni vedela več, da njen otrok ne živi...

Podobe teh žena si slede v mislih zdravnice. In vsako teh življenj brez besedo obtožuje vse ljudi. Edini svetli žarek izza teme teh strtih življenj so besede, ki jih je izrekla „ona“, ko se je vzbudila iz delirija. Njih smisel je: hočemo same odločati, kdaj bomo rodile, da se bomo lahko veselile vsakega svojega otroka. Ker prva otrokova pravica je, da bodi svojim staršem dobrodošel.

„Vsakdanja zgodba“ je nekončana.

Film se konča na oni točki, preko katere v večini držav tudi razvoj še ni prišel. Ne vemo, kaj je z „njo“, ne vemo, ali so „njene“ besede pri njej že uresničene ali ne, ne vemo, ali so ji končno pomagali ali so jo pustili z njenim obupom samo. Vemo le: naša dolžnost je, da pospešimo razvoj in preprečimo, da bi nepravilna rešitev spolnega vprašanja ne ugonabljala ti-soče življenj; da pomagamo ljudem, ki obupujejo pred nami. Film „Otrokova pravica“ nas je opozoril na to. Njegove osebe žive med nami. Na ti-soče jih je.

Kriza zakona

Dr. Julka Gjorgjević-Chlapčová

Nepregledno je število študij, literarnih del in razprav, ki obravnavajo problem braka,* ali bolje rečeno, krizo braka. Romani Van de Velde-ja, Calvortona in drugih so vzbujali senzacijo po vsej Evropi. Ko pomislimo, kako značilno mesto zavzema v našem javnem in zasebnem življenju zakon, razumemo zanimanje za ta problem. Resnica je, da je svet čim dalje manj vnet za zakon in da se ločitve strašno širijo. Na Češkoslovaškem je bilo l. 1929. trikrat več ločitev kakor l. 1919. Avstrija ima več ločitvenih primerov kakor pred vojno vsa Avstroogrska itd. V XI. števil. „Ženskega Sveta“ l. l. je navedla dr. Jenko-Groyerjeva kot poglavitne vzroke krize v zakonu: nezadostno pripravo na zakon, odpor človeka proti odgovornosti in odkritosrčnosti, nazor, da človeku v zakonu ljubezensko čuvstvo otopi, ljubosumnost, nezadostno spoštovanje zakonskega druga i. sl. Gospa doktorica ima čisto prav. Ali ti vzroki ne morejo pojasniti, zakaj se kriza zakona poostruje baš zadnjih dvajset-trideset let. Vzroki, ki jih navaja, so splošni in nimajo danes nič večje moči in aktualnosti, kakor so jo imeli prej. Ako zakon slabi v najnovejši dobi, moramo iskati vzroke, ki so sedaj nastopili in ki jih prej ni bilo. Ni jih težko najti.

Današnji brak je nastal iz rimskega v dobi, ko sta bili dve vrsti varuštva: tutela impuberum (varuštvo nad deco) in tutela mulierum (varuštvo nad ženo). To ideologijo še vedno vidimo v zakonu. Krščanstvo je glede braka marsikaj spremenilo in izboljšalo, ali v bistvu je brak vendar ostal inštitucija, ki temelji na umski manjvrednosti in gospodarski odvisnosti žene. V braku niso pravice in dolžnosti razdeljene po osebnih željah in individualnih sposobnostih nego šablonsko po spolu. Mož je „gospodar“ in „glava“ družine, on mora ženo vzdrževati, žena mora hoditi za njim in ga ubogati. Žena mora prevzeti moževo ime, državljanstvo in bivališče. Mož ima v braku mnogo več pravic kakor žena. Do zadnjega časa to žene ni žalilo.

* Srbohrvatski izraz „brak“, ki so ga sprejeli tudi v našo pravno terminologijo, rabim v tem prevodu zato, ker bi bil drugače smisel večkrat nejasen, n. pr. Govorimo o bračnem zakonu = o zakonskem zakonu, o zakonu o zakonu!! — P. H.

Žena je imela samo dve možnosti: ali da se poroči, ali da se odreče zemeljskim radostim in gre v samostan, ako ni hotela životariti kot stara devica, zaničevana, zasmehovana in odveč. Za življenje ni bila pripravljena in se ni znala preživljati. Mož je šel v svet in se izobraževal. Deklico so vodili kakor jagnje na modrem traku in zahtevali od nje, da je bila kar mogoče nevedna. Mož je ženi imponiral po svoji višji izobrazbi, sigurnosti, zaslužku. Žena v svoji podrejeni vlogi v braku ni čutila krivice. Vse je prenašala, se vsemu pokorila, ker zanjo ni bilo drugega življenjskega načina razen v zakonu. Pomislimo samo na Ibsenove drame, krasne Macharjeve pesmi „Tu bi morale cvesti rože...“, na romane Gabrijele Reuterjeve, ki vsi opisujejo, kakšna mučenica in sužnja je bila žena. Pri tem pa je vendar dobila v družini zadoščenje: plodno delovno polje v gospodinjstvu jo je odškodovalo za marsikatero krivico. Danes ni po mestih več velikih stanovanj z vrtom in kokošnjakom, danes se doma ne prede in ne plete, ne kuha milo itd. Danes so gospodarske, socialne in moralne razmere drugačne ter več ne ustrezajo pojmovanju razmer, kakršne so bile pred tisoč in niti pred sto leti. Krizi v braku niso krivi ljudje, ne moški ne ženske, ampak sedanja oblika braka, ki ni primerna današnji duševnosti žene in moža ter našim socialnim in moralnim prilikam.

Da bi me kdo napačno ne razumel. Zakon kot tak, kot trajna zveza med enim moškim in eno žensko je vedno bil, vedno bo in mora biti. To je pravi idealni odnos med možem in ženo, h kateremu bo človeška družba vedno težila in v katerem bo našla svoj najlepši izraz. Toda nam je potreben individualen brak, brak, v katerem si mož in žena razdelita pravice in dolžnosti po individualnih željah in pojmovanjih. Zakon, ki je bil zgrajen na osnovi premoči in samovlade moža, se je preživel in ga je treba preoblikovati.

Brak ni danes ženi več gospodarska potreba, zato ga hitreje in lažje zapušča. Poglejmo samo zakon med uradnikom in uradnico, ali trgovcem in trgovko. Ali zakon, ko je imovina prinesla žena. Tak zakon tvori dva enakopravna, neodvisna človeka. Ali morda v takih zakonih mož ženo vzdržuje? Zakaj bi potem tudi žena ne imela pravice, da se družina imenuje po njej? Res je sicer, da v jako srečnem braku zakon ne pride mnogo v poštev. Toda duševnost moža in žene se oblikuje po zakonitih in družabnih uredbah. Pa niso vsi braki jako srečni. Današnji bračni zakoni razvijajo pri moškem zavest nadrejenosti, večje moči, nadutosti, prepričanje, da je nekaj višjega kakor žena. Pri ženi pa uničujejo zaupanje vase in zavest samostojnosti. Mož večkrat niti ne more biti pravičen do žene, tudi če bi hotel, ne. Inštitucija braka se ne sme graditi na pogojih, ki jih danes več ni, nego se mora elastično prilagati duhu, ki vlada danes, in to je enakopravnost, enakovrednost med moškim in žensko, delitev pravic, dela in dolžnosti po individualnih sposobnostih, a ne po spolu.

Zato si na zapadu toliko prizadevajo za reformo braka. Po švedskem zakonu je „pravica očeta“ spremenjena v „pravico roditeljev“, pri ločitvi braka ne označijo kot krivca ne moža ne žene. Koliko je nesrečnih zakonov,

kjer ni nihče kriv, ampak se oba enostavno ne razumeta. Na Finskem je dolžnost obeh roditeljev, da skrbita za družino in da v primeru bolezni pomagata drug drugemu. Predsednica Čsl. žen. zveze je na neki seji imenovala brak „grob ženine individualnosti“. Nad trideset ženskih organizacij je v Pragi podpisalo spomenico vladi, kjer zahtevajo spremembo bračnih zakonov v tem smislu, da se odpravi premoč moža nad ženo.

Ako hočemo odpraviti krizo braka, je treba najprej preure-
di ti bračne zakone.

Lužickosrbske književnice

Vera Dostalova

Lužički Srbi, ki jih živi v Nemčiji še okoli 150.000, imajo močno razvito kulturo. Literatura v njihovem jeziku šteje že skoro 400 let in v njej se odraža vse narodnostno življenje najmanjšega slovanskega naroda. Poleg starejših književnikov Michala Hórnikarja in Handrija Zejleža zastopajo lužickosrbsko pesništvo Jakub Čišinski, Josef Novak, Jan Lajnert itd., prozaiki pa so n. pr. M. Bjedrih-Radlubin, Jurij Libš, Jakub Lorenc-Zaleški itd. Ta književnost je danes visoko razvita in so v njej zastopane na vidnem mestu tudi ženske vseh osebnosti.

Narodnostne razmere so najslabše v pruski Dolnji Lužici, kjer pišejo v lastnem narečju, dočim vporabljajo v gornji Lužici svoje narečje. V kulturno zaostalejši protestantski Dolnji Lužici je vzbudil pozornost nastop pesnice Mine Witkojce. Ona je za Hertó Wićazec druga lužickosrbska pesnica.

Mina Witkojce se je narodila dne 28. maja 1895. v Bórkowah. Svojo pomanjkljivo šolsko izobrazbo je izpopolnila s krepko pridnostjo, s potovanji po Čehoslovski in Jugoslaviji, kjer je spoznavala slovansko duševno življenje. Leta 1923. je postala urednica „Serbskega Casnika“.

Ko je bil lani ustavljen od nemške vlade ta edini dolnjelužički tednik, je Witkojceva izgubila službo. Kot novinarica je vzgajala dokaj zanemarjeno ljudstvo v narodni samozavesti.

Leta 1925. je izdala Mina Witkojce svojo prvo pesniško zbirko „Dolnosrbske basně“ (Dolnjoserbske pesmi, Budyšin, str. 54, knjižnica Dom a Swět VII.). Pred njo so imeli Dolnjelužičani samo pesnika M. Kósyka in F. Rocho, zato je njen pojav tem opaznejši in pomembnejši. V uvodni pesmi

„Serbski narod“ preprosto in učinkovito izraža lužičko narodno boleost in upanje. Njena beseda nima uporniškega značaja, marveč z žensko vdanostjo prosi pomoči in varstva:

Ach, narod naš, ty luby, drogi,
za tebé hyšći pšosymy,
gaž južo nimernosći bŕogi
nas dawno źele wót tudy.

Ah, ljubi, dragi narod naš,
za te bomo prosili
še tedaj, ko nas breg večnosti
ločil bo od tebe.

V pesmi „Cowańe“ (Sanje) se obrača na svoj narod s pozivom k novemu življenju:

Vzbudi se sedaj, narod ljubi,
in ne zametuj tega, kar Bog ti dal je!
vstani in glej, kako sonce
na vzhodu že vzšlo je
in zlate žarke sveteče
ti prineslo v deželo je!

Hrepenenje po vstajenju srbske pesmi izraža v krepkih verzih:

Zazveni znova nam, srbska pesem naša,
čeprav že med črepinjami ležiš!
povzroči veliki, božanski čudež:
vzbudi življenje znova v narodu srbskem!
Pridi kot veter pomladni tudi k nam,
vniči, kar muči nam srca,
zlomi led tisočletni,
razbij ga s svojo svežino,
raztali na štiri vetrove,
vniči ga z mlado močjo!

Podobno krepka je pesem „Buž swój!“, v kateri poziva narod, naj odvrže jarem tujega duha in čuva domači otok v tujem morju.

Ostale njene pesmi tvorijo skupino razpoloženske lirike in jih je v svoji zbirki zbrala pod naslovom „Z našeje domowńe“ (Iz naše domovine). Te pesmi so polne vonja lužičkih Blot, finih opazovanj in izlivov pesničine nežne duše. Med njimi so izrazi osebnih spominov in sanj, simbolične in socialne slike in te predstavljajo najlepše prispevke k lužičkosrbski poeziji. Poskusila se je tudi v narodno humoristični smeri. — Oblika njenih pesmi je vzorna, šolana pri gornjelužičkih pesnikih. Svoji zbirki je dodala prevode iz češke, ruske, gornjelužičke in slovenske poezije (Ks. Meška).

Mina Witkojc je nastopila tudi v zbirki „Wěnašk basni našych dolnosrbskich pěšnářow a pěšnářkow“ (Venček pesmi naših dolnjelužičkih pesnikov in pesnic, Časopis Mačicy Serbskeje 1927). Tu je ponekod opazljiv vpliv gornjelužičkega pesnika Čišinskega, ki ga je tudi prevajala.

Napisala je tudi nekaj manjših sestavkov v prozi, ki so nekake pesmi v prozi, za katere črpa snov iz domačega okolja. Tak je n. pr. njen prvenec „Našo bloto“ (Česko-lužický Věstník 1925). Prevajala je pa dela slovaške pesnice Kristine Royove (trije prevodi v zbirki Serbska kniglowńa) in iz češtine (n. pr. Chocholoušek: Kosovo pole, Ad, Černega „Lužičke sličice v Serbskem Casniku“).

Pesnica vneta skrbi za priredbe in vprizoritve iger na različnih ljudskih odrih ter tudi na ta način skrbi za izobrazbo svojega naroda. Lužički

Srbi preživljajo prav v zadnjem času veliko narodnostno stisko. Taki njihovi delavci, kakor je Mina Witkoje, pa nam jamčijo, da njihovo kulturno delo ne bo propadlo.

Književnost in umetnost

Janez Rožencvet: Leteče copate. Pravljice. 1935. Izdala Goriška Mohorjeva družba.

Pedagogi pravijo, da je za otroka najboljše čtivo komaj dobro dovolj. No, te Rožencvetove „Pravljice“, to je nekaj, kar bodo otroci radi čitali, uživali jih, a še jedro, zdravo jedro je v njih skrito v lepi, pripovedni obliki. In še ena prednost je v teh pravljicah: odrasli jih bodo tudi radi brali. Z nasmehom na ustnih bodo od pravljice do pravljice spremljali čudna dela dobrih in hudobnih čarovnikov.

Zbirka ima 8 pravljic in ima naslov po prvi: *Leteče copate*.

Čudovite copate! Le žal, da dandanes ni dobiti takih copat! Berač si jih je kratkomalo nataknil in privezal na noge in rekel:

Letite, letite, copate,
na božjo pot po podplate!

In že so ga copate dvignile v zrak, ga same zanesle čez hribe in doline na božjo pot, kamor prihaja mnogo ljudi, ki so bolj dobrih rok. Pa so leteče copate prehajale v druge roke...

„Sladka gora“ je naslov drugi pravljici. Kje je ta gora, kjer so skale iz čokolade in kamenje sami orehovi štruklji! Ni je več. Tega pa so krivi neubogljivi otroci, ki so šli v Sladko goro, ko sta odšla oče in mati na semenj...

Vsaka pravljica ima skrit svoj zlati nauk brez pridiganja in moraliziranja, ki ga mora otrok zaslutiti in iz pripovedovanja doumeti.

M. Bartolova

Iz torbe Kotičkovega strička. Prigode krojačka veseljačka in druge zgodbe. Poslovenil Mirko Kunčič. 1033. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Mirko Kunčič si je v razmeroma kratkem času pridobil sloves dobrega pisatelja za mladino. Knjiga *Prigode krojačka veseljačka* je že četrta njegova knjiga te vrste. Pričujoča zbirka obsega devet pravljic. Imena avtorjev teh čudnih zgodb govore dovolj jasno, da so pravljice polne lepote in bujne domišljive. Hauff, Widemann, L. N. Tolstoj in Grimm — sama imena vsemu svetu znanih mladinskih pisateljev. Pa tudi pravljice Ančka in solnčna roža, Modra roža, Dobrosrčni striček, ki so brez podpisa, so prav lepe in otroci bodo imeli z njimi veliko veselja.

Pravljice so dobro prikrojene za slovensko mladino, slike so lepe in tekstu primerne; da je tudi jezik lep, jamči pisateljevo ime.

M. Bartolova

Breda Šček: Vidim voznika... Samozaložba, Trst 1934. Cena Din 28.—. Ščekova je primorska Slovenka, ki je izdala že več glasbenih zbirk. Zadnji njen zvezek obsega 26 harmoniziranih narodnih pesmi. Priznani skladatelj in glasbeni kritik L. M. Š. ocenjuje ta zvezek takole: „V tej zbirki je združila zaslužna, posebno za našo primorsko narodno pesem nenadomestljiva avtorica doslej pri nas vsaj še po večini neznane narodne pesmi ter jih spretno, kakor to ustreza njeni rutini in okusu, sestavila za moški, ženski in mešani zbor... Ščekovi ne gre odrekati okusa, znanja, spretnosti in predvsem tudi dobre, neumorne volje.“ Naslovno sliko je narisal Tone Kralj. — Ženam, ki imajo besedo pri pevskih zbiorih, priporočamo, naj se zavzamejo za izvajanje del naše glasbenice.

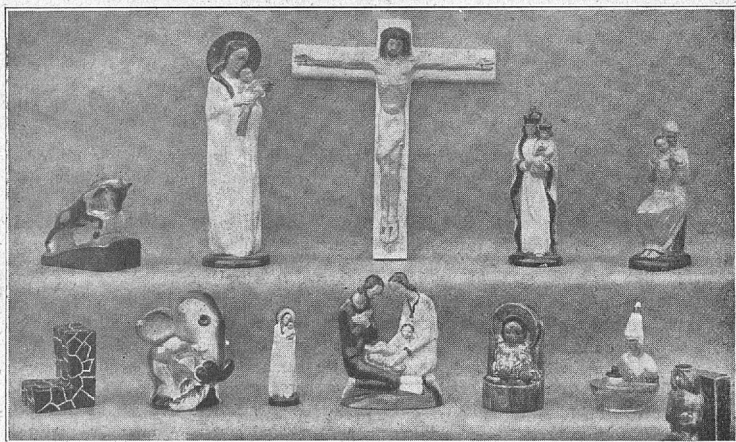
Mestna občina ljubljanska bo izdajala revijo „Kroniko“, ki se bo bavila z vsemi sodobnimi in zgodovinskimi vprašanji. Sodelovali bodo najuglednejši znanstveniki, književniki, slikarji, glasbeniki in arhitekti.

Obsegala bo po 120 strani velike kvartne oblike, tiskana bo na najboljšem papirju. Poleg ilustracij med besedilom jo bodo krasile slike v bakrotisku in večbarvne priloge. Izhajala bo štirikrat na leto.

Revija bo stala celoletno 60.— Din, polletno 30.—, četrtletno 15.— Din. Naroča se: Uprava revije „Kronika“, Ljubljana, Mestno načelstvo.

Brez dvoma bo to zelo zanimiva revija, zato jo vsem toplo priporočamo.

Naša mlada umetnostna obrt — keramika. V ljubljanskih izložbah žare pestre plastike, ki se smeje v megle in sneg, očarljivi keramični izdelki, da mimoidočemu nehote zastane oko na njih in uživa to okusno in prešerno sozvočje barvnih sestav. V sivini današnjih dni in splošnih kriz, ko moramo pogrešati v stanovanjih mnogo stvari, ki bi si jih radi privoščili, si zaželimo v enostavnost, ki nam jo diktirajo razmere, zaželimo si nekaj razvedrila: svetlih smejočih se točk, ki prijaajo očesu in duhu. Majhni predmeti, bodisi pepelnik, vaza, šatulja za cigarete ali plastika, lonček za kakteje ali doza za puder lahko da s svojo umetniško obliko in izpeljavo očem počitek in oddih. Ali ne spravi čemerneža v dobro voljo cinobradi Scotch-Terrier z dvignjenim uhljem, ki te gledajo tako smešno s črnimi očimi?

Ne vem, če sem edina, ki sem občutila ob pogledu na produkte „Dekorja“ željo, da bi videla, kjer in kako nastajajo te mične stvarce. Našel se je ljubezniv znanec, ki je poskrbel za vabilo iz tovarne in mi bil ondi vodnik. Z električno železnico se popeljem do remize v Šiški, kratka pot po polju na levo in že stojim pred tvornico „Dekor“, sezidano pred poldrugim letom. Poslovodja g. Karlovšek je bil inicijator tega podjetja; z velikim idealizmom je izdajal navodila za prve priprave in vodi zavod z vso vnemo. Tehnični vodja obrata g. Wutholen mi ljubeznivo razkaže vse zanimivosti.

Oddelek, kjer so stroji za mletje kremenjaka, dolomita in gline, iz katerih izdelujejo s primesjo vode takozvano „maso“. S posebnimi stroji izločijo odvečno vodo iz mase, potem izdelujejo oblike in jih suše na zraku. Te suhe in surove izdelke žgo v posebnih pečeh, ki so hermetično zaprte. Oblike izdelujejo delavci, povečini iz Petrovč, ki so bili pa tudi v inozemstvu. Posušene oblike (biskvit) prevlečejo z barvo in loščem. To delo, ki zahteva strokovno izobrazbo, vrše absolventi keramičnega oddelka na srednji tehnični šoli. Predmeti pridejo potem drugi v peč in ko so žgani, so gotovi. Jako zanimivi so različni načini barvanja in sestavljanja

oblik. V posebnem oddelku so zaposleni risarji in risarice, ki izdelujejo osnutke za slikanje oblik. Nad vsemi pa čuva budno oko g. Wutholna, ki si je nabral in izpopolnil svoje obširno znanje v Karlovih Varih na višji šoli za keramično industrijo; bil je obratni asistent v „Porzellanfabrik Epiag Pirkenhammer“ in v keramični industriji v Petrovčah.

Enostavne, gladke oblike odlikujejo v glavnem moderno keramiko, stremečo po priprostitih učinkih. Dati vsem tem predmetom umetniško dovršeno obliko, je želja njih oblikovalcev. V skladišču, kamor me popelje g. Wutholen, ne vem, kam naj najprej obrnem pogled, toliko mičnih stvari je tam. Najbolj produktiven je pač Tone Kralj, ki ima največ del. Posebno lepa je njegova „Madona s klasjem“ in druga, manjša, originalen je tudi njegov „trubadur“ in Mare Kraljeve žegnanček z moderno stilizirano Madono. Posrečena je Kalinova „Sedeča Madona“. Vrtačnikove keramike (absolventa keramične šole), so polne humorja. Njegov Scotch-Terrier, komični smučarji in „čikomorci“, same, posamezno z roko modelirane plastike obetajo, da bo ustvaril še marsikaj originalnega. Čikomorci so prepotreben rekvizit pri pepelniku, ki smo jih že dolgo pogrešali doma, in prav bi bilo, da se uvedejo tudi po javnih lokalih tako, da ne bo pepelnika brez tega pripomočka. Dekorativno učinkuje Dane Pajničeve „Zmaj“, plastika v črni in cinobradi izpeljavi, in apartni čajni servis loščen v svetlomodri in črni barvi. Podnožniki za električne svetilke, ki je nanje strokovno dovršeno montiral ing. Rovšek senčnike iz poslikanega porcelana in pergamenta, so kosi, spadajoči v vsak okusen interieur. Majolike in stenski krožniki v starem kmetškem stilu z narodnimi motivi so delo Demšarjeve in so jako priljubljen okras za kmečke sobe. Tine Ciuha (absolvent meščanske šole, učenec slikarja Zupana) slika za keramiko motive v stilu Wiener Werkstätte, stilizirano cvetje v svetlih in motnih glazurah, po katerih je veliko povpraševanje. Nove keramike, posebno pepelniki, loščeni z glazuro, kakršno so imele antične žare, ki spominjajo s svojim leskom na grafit (dunajska tehnika), so delo g. Wutholna.

V delavnici naletim na Maro Kraljevo, ki ima v delu očarljivo vazo z igrajočimi se otroki in jo slika z roko. Nova je plastika T. Kralja, predstavljajoča Sveto družino — (jaslice). Originalna radi izpeljave (neloščena) je tudi njegova „Deklica z rožo“.

S ponosom ugotovim, da je naša mlada umetnostna industrija na tako visoki stopnji, da se lahko brez skrbi meri z inozemsko. Hvalevredno je prizadevanje, da se uvede tudi individualna nota naših izdelkov: narodni motivi, za katere pa je, žal, doma premalo zanimanja; morda bodo inozemci segali po njih, ker so zanje novi. Žal, je keramika pri nas sedaj samo oponašanje tujih vzorov in mod. Prav bi bilo, da se iz tega skoro izkristalizira tipično naša keramika s popolnoma novo, individualno noto, ki bo upoštevana v inozemstvu, kajti drugače skoro ni upanja, da bi mogli konkurirati. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da pri „Dekorju“ najbolj naročajo keramike v stilu Wiener Werkstätte. Dovolj umetnikov imamo in gotovo bo skoro kdo izmed njih ustvarjal tako originalno, da bo njegova keramika veljala za predstavnico naše umetnosti in ne bo več epigonsko oponašanje tujih manir. Kakor se navdušuje tujec za naše narodne izdelke: bosanske preproge, servise za črno kavo, dalmatinske čepice in vezenine, ter si kupi to ali ono za spomin na naše kraje, tako naj postane tudi naša keramika predmet, ki bo predstavljala kulturo in dušo naše umetnosti.

Obzornik

Žena v podjetjih. Ko hodiš po praških ulicah, opaziš v napisih trdk nena-
vadno visoko število ženskih imen. Morda jih je tudi po nemških in drugih mestih
toliko, toda na prvi pogled jih človek ne opazi, ker so osebna imena redkokdaj
spisana cela; v češčini pa že po dosledni končnici — ova takoj spoznaš žensko last-

nico. Nad 50% praških trgovskih podjetij se glasi na žensko ime. Nekatere panoge, zlasti živilske, so pretežno v ženskih rokah, da ne govorimo o česalni, krojaški, modni in kozmetični stroki.

Žena ima pa tudi drugače velik in važen delež pri gospodarstvih. Saj je cela vrsta podjetij, kjer sicer mož izdeluje blago, žena pa ga mora prodajati, n. pr. slaščičarstvo in pekarstvo. Podobno je tudi po hotelih in restavracijah, kjer žene večinoma vodijo kuhinjo. Pa kmečka žena? Koliko je kmetij, kjer je žena solastnica ali vsaj sama vodi gospodarstvo in poljska dela. Vse žene lastnice plačujejo državi davek ter j a m č i j o za moža, kadar ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. Koliko podjetij, zlasti pa kmetij, bi šlo na boben, če bi žena s svojo energijo, delavnostjo in štedljivostjo ne popravljala škoda, ki jo napravlja mož s svojimi strastmi, zapravljanjem in malomarnostjo. Često doseže to z velikimi žrtvami, z najbridejšim odrekanjem in celo z izgubo zdravja. Mesto, ki ga danes žena zavzema v narodnem gospodarstvu, jo prav gotovo zadostno opravičuje in podpira v njenem prizadevanju za popolno državljansko enakopravnost.

PO N. Ž. R.

Mala ženska antanta, ki združuje žene iz držav Male antante, je več let stara Beneš, filozof Bergson, predsednica Mednar. žen. zveze Corbett Ashby i. dr. Medn. žen. zveze v Štokholmu so se zastopnice Male žen. antante zedinile za preosnovno združenja:

Članice morejo biti samo članice Narodnih ženskih zvez; zborovanja naj bodo po možnosti v tistem mestu kakor zborovanja Male antante; na prvi skupščini naj se obravnavajo informativne zadeve; delegatke iz poedinih držav naj pripravijo poročila o tem, kaj je bilo pri njih izvršenega na kulturnem, gospodarskem in socialnem področju in kako so njih vlade gledale na dosedanje sodelovanje žen v Mali antante. Šele na podlagi teh poročil se bo izdelal novi program organizacije.

Božena Benešová in A. M. Tilschová, odlični predstavnici češkega modernega romana, sta praznovali minuli mesec šestdesetletnico. O njunem književnem delu bomo o priliki pisali obširneje.

Pri Selmi Lagerlöf. V Ženevi je „Odbor za nameščenje intelektualcev emigrantov“, ki skuša pomagati tem ljudem na kakršenkoli način: z ustanovami, podporami, nameščenji, dodatki k plačam i. t. d. V odboru so odlične osebe: Lord Cecil, Beneš, filozof Bergson, predsednica Mednar. žen. zveze Corbett Ashby i. dr. Medn. žen. zveza je na zborovanju v Štokholmu sklenila, da bo temu odboru pomagala. Zborovalke so se zedinile v sklep, da se založi nova knjiga in prodaja po vsem svetu, izkupiček pa izroči Odboru v Ženevi. Poslale so zastopnice k Selmi Lagerlöf s prošnjo, naj bi ona napisala to knjigo. Pisateljica je takoj obljubila.

Minulo poletje je bila v sanatoriju blizu Göteborga. Tam je sprejela mednarodne delegatke, jih povabila na obed — vegetarijanski — in se dolgo razgovarjala z njimi. Pred kratkim je praznovala 75letnico, pa je še čila in sveža. Priprosta eleganca črne in vijoličaste obleke, nakit in vsa njena pojava je obiskovalkam dokazovala, da da pisateljica mnogo na zunanji vtis. Med pogovorom jih je neprestano opazovala. Močni beli lasje, prijazne modre oči, izrazite poteze na licu dajejo človeku vtis, da ima pred seboj strogo, resno, srčno dobro ženo. Njen nastop je priprosto samozavesten, nastop človeka, ki ve, kdo je.

Avstrija pred novo uredbo in žene. Avstrijska vlada namerava preuredbo stanovskega sveta. Ženska zveza je poslala spomenico, v kateri se zavzema za gospodinje, ki naj tudi dobe mesto med zastopanimi stanovi. Žene se sklicujejo na dejstvo, da upravljajo gospodinje 80% narodnih dohodkov. Zato naj dobe žene mesto in glas v stanovskem svetu, da bodo mogle zagovarjati koristi potrošnje, ki se najjasneje izraža baš v gospodinjstvu. Njih geslo je: Produkcija ni sama sebi namen, ampak je služabnica človeškemu življenju, katero mora dvigati in mimo katerega ne sme brezobzirno svojo pot.

VSEBINA 1. ŠTEVILKE

Pod Dalmatinskim solncem (Maša Slavčeva)

Saveta (Milica Šaup-Ostroška)

Mati (Pierre Valmigère - Maša Slavčeva)

Naša Ivanka Kobilca (ing. arh. Dušana Šantlova)

Pomen ženine samostojnosti (Angela Vodetova)

„Otrokova pravica“ (I. št.)

Kriza zakona (dr. Julka Gjorgjević, Chlapocová)

Lužikosrbske književnice (Vera Dostalova)

Književnost in umetnost: Janez Rožencvet: *Leteče copate* (M. Bartolova); *Iz torbe Kotičkovega strička* (M. Bartolova); Breda Šček: *Vidim voznika*; Maryša Šarecká-Radoňová: *Z kulturní dějin lidstva* (po M. Omeljčenkovi); *Naša mlada umetnostna obrt — keramika* (Maša Slavčeva)

Obzornik

Priloge: Naš dom — Moda — Krojna pola — Ročna dela

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Posamezna štev. Din 6.—.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.

Odgovoren L. Mikuš.

Naše nagrade:

Kdor nam pošlje 1 novo naročnico, dobi:

1. 1 zvezek naše strokovne knjižice, katere 1. zvezek je že izšel pod naslovom „*Dekliško perilo*“ (glej oglas), ali

2. 1 kraj (ali 2 otroška kroja) kateregakoli modela iz naše Modne priloge, ali

3. 1 risbo za zavese ali posteljno pogrinjalo itd., ki je radi obsega ne moremo priobčiti na prilogi.

Za 2 naročnici darujemo:

knjigo Dr. Zahoř: „*Spol, ljubezen, materinstvo*“ ali Meyrink: „*Golem*“ roman.

Za 3 nove naročnice:

knjigo Dr. Montflery: „*Moderna kozmetika*“ ali Kejřová: „*Knjiga vzorne domačije*“.

Za 5 naročnic:

po eno knjigo iz gorenjih dveh skupin, ali Dr. Alma Sodnikova: *Zgodovinski razvoj estetskih problemov* ali Ilka Vaštetova: *Umirajoče duše*.

Nagrada se izroči tedaj, ko je nova naročnica plačala vsaj polletno naročnino. Ko nam pošljete naslov nove naročnice, javite nam tudi, katero nagrado želite.

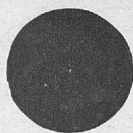
Naročilnico dobite na zadnji strani priloge „Naš dom“. Naslove pišite čitljivo!

Listnica uredništva.

Anica D. Misli ste lepo razporedili, tehnična stran je pa zelo slaba. Če hočete pisati pesmi, si morate pridobiti pojme o poetiki; po tej pesmi sodim, da nimate prirojenega smisla za notranji ritem.

Ciril J. Jako plitvo.

Dežnike

nogavice

kupite najceneje in
najbolje v trgovinah
domače tovarne

VIDMAR

Ljubljana:

Pred škofijo 8
Prešernova 20

Beograd:

Kralja Milana 13

Zagreb:

Jurišičeva ulica 8